



## 4.2 Spreiding van zorgpersoneel

De toegang tot de gezondheidszorg is ook afhankelijk van de beschikbaarheid en spreiding van zorgpersoneel en wordt hier beoordeeld aan de hand van 3 indicatoren:

- Dichtheid en spreiding van praktiserende artsen (exclusief stomatologen) (A-10)
- Dichtheid en spreiding van praktiserende verpleegkundigen (A-11)
- Dichtheid en spreiding van praktiserende tandartsen (inclusief stomatologen) (A-12)

De dichtheid alleen geeft echter geen goed beeld van het werkelijke personeelsbestand (bv. voor artsen worden alle artsen die meer dan één klinische handeling uitvoeren meegerekend in de aantallen). Om dit probleem op te lossen, worden de resultaten ook uitgedrukt in voltijdsequivalenten (VTE). Omdat informatie over hun werktijd niet beschikbaar is, wordt VTE voor artsen in België berekend als de verhouding tussen de individuele inkomsten (bepaald op basis van terugbetaalde RIZIV-uitgaven) van de medische specialist ten opzichte van de P50 (mediaan) inkomsten/RIZIV-uitgaven van dezelfde specialisten tussen 45-55 jaar (N.B. alle resultaten boven 1 zijn beperkt tot 1). Deze VTE moeten daarom met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, vooral voor 2020 omdat de COVID-19 pandemie invloed had op de mediane inkomsten/terugbetaalde uitgaven en dus op de resulterende VTE-schattingen. Voor verpleegkundigen is VTE iets preciezer, omdat voor een deel van hen (verpleegkundigen in loondienst) VTE is gebaseerd op het activiteitspercentage.<sup>l</sup> Het aantal VTE-artsen en -tandartsen dat toetreedt tot het akkoord inzake nationale tarieven (geconventioneerde artsen en tandartsen) wordt ook getoond.

Een potentieel (toekomstig) tekort dat wordt geïdentificeerd in het hoofdstuk duurzaamheid, meer bepaald in de paragraaf over de beschikbaarheid van

zorgpersoneel, zal een negatieve invloed hebben op de toegankelijkheid van gekwalificeerde gezondheidswerkers.

### Praktiserende artsen<sup>m</sup>

In 2021 waren er 41.761 professioneel actieve artsen (3,6 per 1.000 inwoners), 37.504 praktiserende artsen (3,2 per 1.000 inwoners, +11% sinds 2011) en 25.462 VTE praktiserende artsen (2,2 per 1.000 inwoners, +9,3% sinds 2011).

België had een lagere dichtheid van praktiserende artsen per 1.000 inwoners dan de EU-gemiddelden (3,2 in vergelijking met 4,0 en 3,8 per 1.000 inwoners in 2020 voor respectievelijk de EU-14- en de EU-27-gemiddelden). De stijging tussen 2010 en 2020 was ook lager in België dan de EU-gemiddelden (+9,9% in vergelijking met +13,6% en +16,3% voor respectievelijk de EU-14- en de EU-27-gemiddelden). Het is echter belangrijk op te merken dat de definitie van praktiserende artsen verschilt van land tot land en dat deze in enkele landen overeenkomt met het aantal artsen met een vergunning om te praktiseren. Er moet ook worden opgemerkt dat België geen artsen in opleiding meetelt, terwijl de meeste andere landen dat wel doen.

Bovendien was de spreiding van artsen over het land niet uniform. In aantallen was het aantal praktiserende artsen per 1.000 inwoners lager in Vlaanderen dan in Brussel en Wallonië (maar uitgedrukt in VTE waren de dichtheden meer vergelijkbaar).

Er waren ook verschillen tussen provincies. Voor een aantal medische specialismen werden vooral lagere dichtheden (in VTE) vastgesteld in de provincie Luxemburg en in mindere mate in Henegouwen, Limburg en West-Vlaanderen. Omgekeerd werden de hoogste dichtheden vastgesteld in Waals- en Vlaams-Brabant (wat kan worden verklaard door het feit dat de analyse voornamelijk gebaseerd is op het woonadres van de artsen in plaats van op de praktijkplaats, wat ook de laagste dichtheid in Brussel in VTE verklaart).

<sup>l</sup> Maar voor zelfstandige verpleegkundigen zijn VTE ook gebaseerd op uitgaven (zie de technische fiche).

<sup>m</sup> Exclusief stomatologen, zie ook het hoofdstuk - praktiserende tandartsen.



Ten slotte moet worden opgemerkt dat het aandeel artsen dat volledig of gedeeltelijk tot de overeenkomst was toegetreden (geconventioneerde artsen, in VTE) vrij stabiel was (78,9% in 2021), maar dat belangrijke verschillen tussen medische specialismen kunnen worden vastgesteld. In 2021 was dit aandeel vooral laag voor dermatologen (21,1%), oogchirurgen (28,4%), plastisch chirurgen (30,6%), gynaecologen (41,9%) en orthopedisten (42,6%).

### Praktiserende verpleegkundigen

Het PlanCad-project<sup>58</sup>, dat het resultaat is van de koppeling van verschillende administratieve databanken, maakt een nauwkeurige schatting mogelijk van het aantal verpleegkundigen dat actief is op de Belgische arbeidsmarkt (professioneel actieve verpleegkundigen) en de verpleegkundigen die werkzaam zijn in de gezondheidssector (praktiserende verpleegkundigen). Het laatst beschikbare PlanCad-project voor verpleegkundigen is echter gebaseerd op 2018. In 2018 waren er 210.507 verpleegkundigen met een visum om te praktiseren, 148.782 verpleegkundigen die professioneel actief waren op de arbeidsmarkt en 126.496 verpleegkundigen die werkzaam waren in de gezondheidszorgsector (107.515 in VTE). Uitgaande van de veronderstelling dat het aandeel praktiserende verpleegkundigen onder alle verpleegkundigen met een visum om te praktiseren tussen 2018 en 2022 gelijk bleef, zouden er in 2022 ongeveer 137.193 praktiserende verpleegkundigen moeten zijn (116.607 in VTE).

De praktiserende verpleegkundigen waren vrij goed verdeeld over de gewesten, met respectievelijk 11,6 (9,7 in VTE), 10,1 (8,9 in VTE) en 10,7 (9,4 in VTE) praktiserende verpleegkundigen per 1.000 inwoners in Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Ze waren ook vrij goed verdeeld over de arrondissementen, behalve in sommige arrondissementen rond Brussel (Halle-Vilvoorde) of dicht bij de grens (Virton en Philippeville), met een dichtheid van minder dan 5 per 1.000 inwoners. De dichtheid van praktiserende verpleegkundigen in de Duitse Gemeenschap leek ook lager, namelijk 7,0 (5,4 in VTE) praktiserende verpleegkundigen per 1.000 inwoners, maar dit is een schatting op basis van de woonplaats.

Het aantal praktiserende verpleegkundigen per 1.000 inwoners in België steeg van 9,6 in 2010 naar 11,1 (9,8 in VTE) in 2018 en lag boven de EU-27- en EU-14-gemiddelden (respectievelijk 8,1 en 9,5 per 1.000 inwoners in 2018, in aantallen). De stijgende tendens werd ook waargenomen in andere Europese landen, maar was hoger in België (+15,4% tussen 2010 en 2018 in België versus +4,5% voor EU-27 en +6,2% voor EU-14). Internationale vergelijkingen van praktiserende verpleegkundigen dienen echter met de nodige voorzichtigheid te gebeuren, aangezien de definities van land tot land verschillen. Bovendien zouden cijfers uitgedrukt in VTE een beter beeld geven van de reële situatie, ervan uitgaande dat dit gebaseerd zou zijn op dezelfde methodologie.

Het hogere aantal verpleegkundigen in België moet ook worden genuanceerd door het feit dat België een lagere dichtheid van artsen en een hogere dichtheid van ziekenhuizen heeft (waardoor meer verpleegkundigen nodig zijn). Zelfs met dit relatief hoge aantal, hebben recente KCE-onderzoeken aangetoond dat het aantal patiënten/bewoners per verpleegkundige in ziekenhuizen en woonzorgcentra te hoog blijft in vergelijking met de kwaliteitsnormen.<sup>59, 60</sup>

### Praktiserende tandartsen

Om een internationale vergelijking mogelijk te maken, wordt de ISCO-08-definitie van tandartsen gebruikt. Het aantal praktiserende tandartsen omvat dus ook stomatologen. In 2021 waren er 8.926 praktiserende tandartsen (6.478,8 in VTE) en slechts de helft van hen was toegetreden tot het akkoord inzake nationale tarieven (dalende tendens). In Brussel was de situatie iets beter dan in Wallonië en Vlaanderen. Uit de analyse per specialisme blijkt dat in 2021 het aandeel parodontologen en orthodontisten dat was toegetreden tot het akkoord veel lager was dan het aandeel algemene tandartsen dat dat had gedaan (respectievelijk 11,7% en 2,9% ten opzichte van 52,2%). Dit aandeel verschilde aanzienlijk tussen de provincies en in sommige daarvan trad geen enkele parodontoloog of orthodontist toe tot het akkoord. De dichtheid van 0,8 praktiserende tandartsen per 1.000 inwoners in België lag dicht bij het EU-27-gemiddelde en onderging een vergelijkbare stijgende evolutie. De gemiddelde dichtheid op basis van EU-14-landen is stabiel (en iets lager dan in België sinds 2015).



## Besluit

De beschikbaarheid en spreiding van praktiserende artsen en tandartsen, en meer in het bijzonder het aandeel van hen dat tot het akkoord toetreedt, moeten aandachtspunten zijn. Bovendien lijken sommige sectoren

(ziekenhuizen en woonzorgcentra) onder de kwaliteitsnorm te zitten, ook al is de dichtheid van verpleegkundigen hoog en goed verdeeld. De geïnteresseerde lezer kan meer actuele gegevens over artsen en tandartsen vinden op de [website gezondbelgie.be](https://www.gezondbelgie.be).

**Tabel 8 –Toegankelijkheid: indicatoren voor de spreiding van zorgpersoneel**

(ID)	Indicator	Score	België	Jaar	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Bron	EU-14	EU-27
<b>A-10</b>	Praktiserende artsen									
	Aantal per 1.000 inwoners	●*	3,2	2021	<b>3,0</b>	3,4	4,0	RIZIV		
			3,2	2020				OESO	4,0	3,8
	Aantal per 1.000 inwoners, in VTE	●*	2,2	2021	2,2	2,2	2,1	RIZIV	-	-
	Aantal per 1.000 inwoners dat toetreedt tot het akkoord inzake nationale tarieven, in VTE	●*	1,7	2021	1,7	1,8	1,7	RIZIV	-	-
<b>A-11</b>	Praktiserende verpleegkundigen									
	Aantal per 1.000 inwoners	●*	11,1	2018	11,6	10,1	10,7	RIZIV, OESO	9,5	8,1
	Aantal per 1.000 inwoners, in VTE	●*	9,4	2018	9,7	8,9	9,4	RIZIV		
<b>A-12</b>	Praktiserende tandartsen	●*								
	Aantal per 1.000 inwoners	●*	0,8	2021	<b>0,7</b>	<b>0,7</b>	1,2	RIZIV		
			0,8	2020				OESO	0,7	0,8
	Aantal per 1.000 inwoners, in VTE	●*	0,6	2021	<b>0,6</b>	<b>0,5</b>	0,7	RIZIV		
	Aantal per 1.000 inwoners dat toetreedt tot het akkoord inzake nationale tarieven, in VTE	●*	0,3	2021	<b>0,2</b>	<b>0,3</b>	0,4	RIZIV		

Goede (●), gemiddelde (●) of slechte (●) resultaten, met een trend die stabiel blijft (ST), verbetert (+), verslechtert (-) of niet is geëvalueerd (leeg).  
Voor contextuele indicatoren (geen evaluatie): evolutie door de tijd die stijgt (↗), stabiel blijft (→), daalt (↘), of geen duidelijke evolutie toont (C).

\*Hoewel het aantal zorgprofessionals als contextueel wordt beschouwd, is de evaluatie hier uitzonderlijk gebaseerd op de spreiding. Op volgende website zijn meer actuele gegevens beschikbaar: <https://www.gezondbelgie.be/nl/medische-praktijkvariates/algemene-context-van-de-praktijkvariates/gezondheidszorgberoepen>